

NEOKLASIKINIO REALIZMO TEORIJA KARINIŲ INTERVENCIJŲ TYRIMUOSE: POLIHEURISTINIO METODO PLĖTOTĖ

ANDRIUS BIVAINIS

Straipsnio tikslas – modifikuoti poliheuristinę užsienio politikos sprendimų tyrimo metodiką ir adaptuoti ją Vakarų valstybių karinių intervencijų Vidurio Rytuose analizei. Poliheuristinė metodika performuluojama, pabrėžiant intervencinės aplinkos pažinimo ir racionalaus pasirinkimo sąveikos svarbą. Šios sąveikos išgryninimui identifikuojami papildomi kintamieji, kurie išvedami nuosekliai gretinant neoklasikinio realizmo prielaidas su poliheuristine metodika. Straipsnyje taip pat demonstruojamos patobulintos metodikos galimybės. Tam pasitelkiamas 2013 m. atvejis, kai Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas Barackas Obama nusprendė nesiimti karinės intervencijos ir neeskaluoti Sirijos pilietinio konflikto.

Ivadas

Vidurio Rytų regiono konfliktai Sirijoje, Irake, Libijoje bei Jemene turi ilgą priešistorę ir apima daug priešpriešos veiksnių, galinčių lemti karinės jėgos naudojimą. Dėl tokių konfliktų tęstinumo Vidurio

Andrius Bivainis – Lietuvos karo akademijos Politikos mokslų katedros doktorantas, profesinės tarnybos Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų karininkas, įgijęs tarnybos tarptautinėse misijose patirties (el. paštas: andrius.bivainis@lka.lt).

© Andrius Bivainis, 2018

Straipsnis įteiktas redakcijai 2017 m. lapkričio 28 d.

Straipsnis pasirašytas spaudai 2018 m. spalio 8 d.

Rytai dažnai apibūdinami kaip konfrontacinė erdvė, kurioje išorės veikėjai visada vaidino svarbų vaidmenį: ar tai būtų Pirmojo pasaulinio karo metu sudarytas Sykes-Picot susitarimas, ar Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) vadovaujamos koalicijos pastangos atkurti tvarką Irake po 2003 m. Vidurio Rytų regiono istorijoje apstu precedentų, kai Vakarų valstybės, reaguodamos į situaciją regione, diplomatinis manevrus keisdavo karinėmis intervencijomis. Saddamo Husseino ir Muammaro Gaddafi režimų nuvertimo atvejai yra ryškūs diplomatinės pakeitimo karine jėga pavyzdžiai.

Karinių intervencijų precedentus nagrinėjančiuose darbuose tvirtinama, kad tokių sprendimų priėmimas bei vykdymas stokoja ilgalaikių strateginių intervencijos tikslų¹. Kaip rašė Gideonas Rose'as, trumpalaikių intervencinių tikslų vaikymasis Vidurio Rytuose priimamas ir koalicijos partnerių, kartu kovojančių Afganistano kampanijoje². 2011 m. NATO operacija „Unified Protector“, užuot sukūrusi stabilią politinę santvarką, paskatino faktinį Libijos susiskaldymą. Be to, nuo 2013 m. neįvertinti Sirijos konflikto veikėjų sąveikos ryšiai pasunkino strateginių tikslų nustatymą siekiant malšinti Sirijos bei Irako teritorijose išsiplėtojusį konfliktą³.

Šiuolaikinė konfrontacinė Vidurio Rytų situacija, atspindinti minėtuose pavyzdžiuose, skatina permąstyti karinių intervencijų vertinimą „filosofiją“. Šiam uždaviniui bene daugiausia dėmesio skyrė neoklasikinio realizmo teorijos atstovai, pabrėždami būtinybę nagrinėjant karines intervencijas susieti sprendimų procesą su ankstesne patirtimi, pasitelkti platesnį kintamųjų spektrą. Gideonas Rose'as

¹ Farrell T., „Introduction: Military Adaptation in War“, Farrell T., Osinga F., Russell J. (eds.), *Military Adaptation in Afghanistan*, Stanford University Press, 2013, p. 2–18; Rose G., *How Wars End*, Simon & Schuster, 2010, p. 277–288; Rathbun B., „A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism“, *Security Studies* 17, 2008, p. 294–321.

² Rose, 2010, p. 277–288.

³ Kaplan F., Kaplan K., Cafarella J., *Competing Visions for Syria and Iraq: The Myth of an Anti-ISIS Grand Coalition*, Institute for the Study of War, 2016, p. 9–11.

minėjo poreikį nuosekliai įvertinti karinių kampanijų precedentus⁴, Nicholas Kitchenas išskėlė „operacinių ir normatyvinių idėjų“ kaitos svarbą sprendimams⁵, o Brianas Rathbunas kalbėjo apie kognityvumo veiksnio svarbą siekiant suprasti ir vertinti sisteminės aplinkos ribojimus, darančius įtaką nacionaliniams saugumo politikos sprendimams⁶. Šios pastangos rodo, kad tyrėjų dėmesys krypsta nuo realizmui tipiškų valstybės interesų sampratos į platesnį kontekstą, kuriame priimami sprendimai, pažinimą.

Konteksto, turinčio įtakos sprendimų formavimui, nagrinėjimu pasižymi Alexo Mintzo išplėtotą poliheuristinę užsienio politikos analizės metodiką. Laikantis Carlo von Clausewitzo minties, kad karas – tai politikos tęstinumas kitomis priemonėmis, karinės kampanijos Vidurio Rytuose siejasi su užsienio ir saugumo politikos plėtojimu šiame regione. Poliheuristinė metodika konkrečią užsienio politikos problemą nagrinėja dviem etapais, atitinkančiais neoklasikinio realizmo teorijos atstovų siūlomą sprendimo proceso analizės modelį⁷. Pradiniame analizės etape identifikuojamos ir vertinamos valstybės politinio elito nuostatos, siejamos su konkrečiu probleminiu reiškiniu. Karinių kampanijų planavimo etape ši metodika atskleidžia potencialios operacinės aplinkos suvokimą. Kognityvios nuostatos lemia, kaip suvokiama saugumo problema regione, klasifikuojami su ja susiję veikėjai. Antrajame sprendimo dėl karinių intervencijų etape šios nuostatos paveikia racionalius sprendimus naudoti karinę jėgą. Tų sprendimų vertinimas ir priėmimas siejamas su aktyvia grupine sprendimų proceso dinamika⁸.

⁴ Rose, 2010, p. 3–10.

⁵ Kitchen N., „Systemic Pressures and Domestic Ideas: A Neoclassical Realist Model of Grand Strategy Formation“, *Review of International Studies* 36, British International Studies Association, 2010, p. 130–131.

⁶ Rathbun, p. 319.

⁷ Ripsman N., Taliaferro J., Lobell S., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, Oxford University Press, 2016, p. 31–34.

⁸ Išsamiai grupinė sprendimų proceso dinamika aptariama bene naujausioje poliheuristinės metodikos knygoje: Mintz A., Wayne C., *Polythink Syndrome: U.S. Foreign Policy Decisions on 9/11, Afghanistan, Iraq, Iran, Syria, and ISIS*, Stanford University Press, 2016.

Poliheuristinės metodikos taikymas atskleidė tarpdalykinio požiūrio pranašumus analizuojant užsienio politikos sprendimus. Esminis pranašumas – vidinių sprendimus priimančių veikėjų nuostatų ir jų racionalaus pasirinkimo rezultatų sąsaja. Tokių tendencijų galima rasti tarptautinių karinių pajėgų pasiekimus Afganistane nagrinėjančioje literatūroje. Gausu Afganistano kampanijos vertinimų, kurie iš racionalaus pasirinkimo perspektyvos žvelgia į priimamus sprendimus dėl kovos su sukilėliais operacinės sėkmės užtikrinimo. Tačiau tokiuose darbuose skiriama mažai dėmesio operacijų aplinkai, jos pokyčiams (šiuo atveju įtakai Talibanui ar kitiems regioniniams veikėjams)⁹. Alexas Mintzas ir Carly Wayne'as, pasitelkę poliheuristinę metodiką, išnaginėjo Baracko Obamos administracijos sprendimų priėmimo dėl Afganistano kampanijos tęstinumo procesą taip, kad šioje analizėje atsispindi ne tik operaciniais siekiais grindžiamos racionalaus pasirinkimo galimybės, bet, visų pirma, pažymimos racionaliajam pasirinkimui darančios įtaką sprendimo priėmėjų etninės, socialinės bei kultūrinės nuostatos dėl Afganistano¹⁰.

Poliheuristinė metodika tampa tarpdalykinio tyrimo priemone, leidžiančia vertinti politines, strategines, kultūrinės ar ekonomines nuostatas, siejamas su aktualia užsienio ar saugumo politikos problema. Ankstesnis šios metodikos taikymas atskleidžia laisvai kintamą kognityvių nuostatų pasirinkimą, kuriam daro įtaką elito polinkis orientuotis į politinę sprendimų dimensiją¹¹. Toks metodinis sprendimas nėra labai vertingas karinių intervencijų nagrinėjimui.

Lietuviškoje akademinės minties plėtotėje pasigendama visaverčio ir išsamaus indėlio į karinių pajėgų intervencinėse operacijose

⁹ Ucko D., „Counterinsurgency after Afghanistan“, *Prism* 3 (1), 2011, p. 3–20; Mashal M., „After Karzai“, *The Atlantic*, <<http://www.theatlantic.com/features/archive/2014/06/after-karzai/372294/>>, 2015 01 04; Shurkin M., *Subnational Government in Afghanistan*, RAND Corporation, 2011, p. 15–17; McChrystal S., *My Share of the Task: A Memoir*, New York: Penguin, 2013, p. 287.

¹⁰ Mintz, Wayne, p. 74–80.

¹¹ Plačiau žr.: Mintz A., Geva N., „The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making“, Mintz A., Geva N. (eds.), *Decision Making on War and Peace: The Cognitive-Rational Debate*, Lynne Rienner, 1997, p. 81–101.

analizę. Pažymėtina, kad Egdūnas Račius rašė apie socialiai konstruojamus įvaizdžio konceptus siekiant išnaudoti Lietuvos įsitraukimą į NATO misiją Afganistane¹². Ši analizė kreipė dėmesį į kognityvaus elemento visumą sprendimuose įsitraukti į Afganistano misiją. Antra vertus, racionalaus išteklių ir karinių galimybių išnaudojimo Afganistane vertinimą pateikė Almantas Leika, aptardamas Lietuvos kariuomenės sunkumus ir pasiekimus Afganistane¹³. Toliau nagrinėti karines intervencijas Vidurio Rytuose būtina siekiant tęstinės Lietuvos karinės savimonės raidos. Tokios mintys akcentuojamos dr. Deivido Šlekio monografijoje *Mąslaus Vỹčio bieškant*. Joje autorius teigė, kad karinės minties raida bei saugumo iniciatyvų plėtojimas turėtų tapti aktualia intelektine refleksija, įtraukiančia tiek akademinę bendruomenę, tiek karybos profesionalus¹⁴.

Šio straipsnio tikslas – modifikuoti poliheuristinę užsienio politikos sprendimų tyrimo metodiką ir adaptuoti ją Vakarų valstybių karinių intervencijų Vidurio Rytuose analizei. Tyrimo objektu įvardijama poliheuristinė metodika, kuri performuluojama pabrėžiant intervenčinės aplinkos pažinimo ir racionalaus pasirinkimo sąveikos svarbą. Šios sąveikos procesas karinės intervencijos sprendimo atveju analizuojamas pasitelkiant JAV prezidento Baracko Obamos administracijos sprendimą nesiimti karinės intervencijos ir neeskaluoti Sirijos pilietinio konflikto 2013 m.

Atsižvelgiant į tyrimo problemą ir keliamą tikslą, šiame straipsnyje formuluojami du uždaviniai, kurie atsiskleidžia atitinkamai pirmoje ir antroje straipsnio dalyje:

- 1) Įvertinti poliheuristinės metodikos adaptacijos sprendimų dėl karinių intervencijų Vidurio Rytuose analizei galimybes. Pir-

¹² Račius E., „Lietuva NATO misijoje Afganistane: tarp idealizmo ir pragmatizmo“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, Vilnius, 2010, p. 173–191.

¹³ Leika A., „Lietuvos vadovaujama provincijos atkūrimo grupė Afganistane – pasiekimai ir iššūkiai“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2008*, Vilnius, 2009, p. 175–195.

¹⁴ Šlekys D., *Mąslaus Vỹčio bieškant: Lietuvos karinės minties raida ir būklė po Nepriklausomybės atkūrimo (1990–2014)*, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2015.

mojoje straipsnio dalyje žvelgiama į poliheuristinio metodo adaptacijos galimybes pasitelkiant ankstesnę neoklasikinio realizmo teorijos atstovų indėlį į užsienio ir saugumo politikos tematiką.

- 2) Pritaikyti adaptuotą poliheuristinį metodą analizuojant Sirijos konfliktą. Antroje straipsnio dalyje dėmesys sutelkiamas į tai, kaip JAV prezidento administracija vertino Sirijos pilietinio karo pradžios procesus ir siejo šiuos vertinimus su racionalaus pasirinkimo politiniais sprendimais.

Koalicinės intervencinės iniciatyvos, plėtotos Afganistane, Irake bei Libijoje, atskleidė ginkluoto konflikto raidos, visuomenės virsmų ir išorinių veikėjų nuostatų susidarymo dinamiškumą. Tai karinės patirties procesai, turintys įtakos potencialių intervencinių rajonų suvokimui ir saugumo politikos tikslų formavimui Vidurio Rytuose. Poliheuristinė metodika, nagrinėjant karinių intervencijų patirtį, tampa sudėtingesnė, o jos kognityvus elementas – komplikotesnis, veikiamas intervencinės patirties ir operacinės aplinkos realijų. Todėl karinių intervencinių sprendimų aiškinimas pasitelkus anglosaksiškoje politikos mokslų tradicijoje populiarią neoklasikinio realizmo teoriją ir taikant poliheuristinę metodiką tampa papildomu šiuolaikinių saugumo problemų suvokimo žingsniu. Lietuva, kuri yra aktyvi bendrojo gynybos aljanso narė, turi kreipti dėmesį į konflikto raidos procesus ir intervencinių sprendimų analizės tendencijas. Karinių intervencijų nagrinėjimo akcentai ima persikelti ir į mums geopolitiškai kur kas artimesnius regionus.

1. Neoklasikinio realizmo teorijos galybės plėtojant poliheuristinę metodiką

Neoklasikinio realizmo kaip teorinio metodo tirti užsienio politikos fenomenus pradininku tapo JAV akademikas Gideonas Rose'as. Jis 1998 m. publikavo straipsnį „Neoclassical Realism and Theories of

Foreign Policy“¹⁵. Nuo to laiko neoklasikinio realizmo teorija pradėta plėtoti kaip savotiška atsvara konstruktyvizmo teorijai, kuri buvo veikiama liberalejančios tarptautinės politikos aiškinimų po Šaltojo karo. Neoklasikinis realizmas įgavo svarų užsienio politikos sprendimų nagrinėjimo teorijos vaidmenį, kurį formavo tokie autoriai kaip Fareedas Zakaria ar Jeffrey’us Taliaferro. Jų įdirbis plėtojant šį teorinį metodą bei taikant jį JAV užsienio ir saugumo politikos procesams aiškinti, valstybių galios balansui ir tarptautinės politikos prioritetams nagrinėti tikrai nemenkas. Pavyzdžiui, Jeffrey’aus Taliaferro publikacija „State Building for Future Wars“ verta atskiro dėmesio kaip sistemingas aiškinimas, apimantis valstybės vidaus lygmens procesus bei užsienio ir saugumo politikos prioritetus, komunikuojamus išorinėje erdvėje¹⁶.

Neoklasikinis realizmas taip pat dažnai traktuojamas kaip struktūrinio realizmo evoliucinė atmaina, vertinanti tarptautinės sistemos pokyčius bei adaptyviusius užsienio ir saugumo politikos plėtojimo procesus¹⁷. Jackas Snyderis klojo adaptyvosios akademinės minties pamatus neorealizmui, susiedamas gynybinio bei puolamojo realizmo diskusijas su struktūrinio realizmo prielaidomis¹⁸. Analizuojant sutelktos analizės plėtojimo tendencijas matyti, kad neoklasikinio realizmo teorinis metodas išlaiko tyrimo dėmesį saugumo politikos interesų, rizikos vertinimo ir racionalaus pasirinkimo plotmėse. Todėl minėtos teorijos kritikai akcentuoja jos sutelktumą į konkretaus precedento tyrimą, bet ne tendencingą procesų aiškinimą¹⁹.

Šiame straipsnyje kvestionuojama tokia neoklasikinio realizmo teorijos kritika. Šis teorinis metodas pasirenkamas kaip sprendimų

¹⁵ Rose G., „Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy“, *World Politics* 51 (1), Oct. 1998, p. 144–172.

¹⁶ Taliaferro J., „State Building for Future Wars: Neoclassical Realism and the Resource-Extractive State“, *Security Studies* 15 (3) (July–September 2006), p. 464–495.

¹⁷ Plačiau žr.: Rathbun, p. 294–321; Van Evera S., „Assessing U.S. Strategy in the War on Terror“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 607, September 2006, p. 10–26; Kitchen, p. 117–143.

¹⁸ Snyder J., „Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambition“, *Cornell Studies in Security Affairs*, Cornell University, 1991, p. 19.

¹⁹ Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 177–179.

proceso poliheuristinės metodikos plėtojimo šerdis, sudaranti sąlygas nagrinėti saugumo politikos procesus, dėl dviejų svarbių argumentų. Pirmiausia neoklasikinis realizmas, kaip struktūrinio realizmo minties tąsa, leidžia svarstyti ir vertinti tarptautinės erdvės bei joje veikiančių elementų sąveikos procesus, kurių priežasčių bei pasekmių dinamika gali tapti svarbi epistemologine prasme. Antra vertus, neoklasikinis realizmas išlaiko neorealizmui būdingą valstybės kaip suverenos veikėjos galios ir interesų vertinimo matą. Be šio mato karinių intervencijų atvejų analizė tampa menkai tikėtina.

Neoklasikinio realizmo teorijos pasitelkimas poliheuristinės metodikos adaptacijai tampa aktualus dėl keleto priežasčių. Poliheuristinė metodika laikosi dviejų nuosekliai vienas po kito einančių analizės dėmenų struktūros, kai kognityviosios psichologijos veiksniai daro įtaką valdančiojo elito racionalaus pasirinkimo svarstymams saugumo politikos sprendimų procese. Karinių intervencinių kampanijų atveju svarbus sprendimo proceso veiksnys yra intervencinės aplinkos vertinimai. Šio veiksnio svarba sutinka su neoklasikinio realizmo nuostatomis, pabrėžiančiomis aplinkos, kurioje reikia imtis karinių veiksmų, suvokimą ir toje aplinkoje vykstančių procesų klasifikavimą.

Neoklasikinio realizmo teorinės galimybės išplėsti kariniams precedentams taikomą poliheuristinę metodiką atskleidžiamos ir bene naujausioje šių metodiką aptarančioje knygoje, analizuojančioje grupinės dinamikos veiksmių įtaką sprendimo priėmimo procesams²⁰. Remiantis Alexo Mintzo ir Carly'io Wayne'o pozicija, kognityvus poliheuristinės metodikos dėmuo tampa pernelyg orientuotas į elito grupinę dinamiką, kuri daro įtaką užsienio ir saugumo politikos pasirinkimams politinės rizikos plotmėje. Autoriai pažymėjo, kad toks susikoncentravimas į politinės rizikos plotmę kvestionuoja reikšmingų sprendimų efektyvumą ir sukelia grupinės dinamikos trūkumus: perdėtą politinį konfidencialumą, kritinės informacijos ignoravimą bei susitelkimą į trumpalaikius pasiekimus²¹.

²⁰ Mintz, Wayne, p. 12–20.

²¹ Ten pat, p. 12–20.

Tad šiame straipsnyje poliheuristinės metodikos adaptacijos poreikis grindžiamas pozicija, kad sprendimuose dėl karinių intervencijų kognityvus šios metodikos dėmuo yra sudėtingesnis. Jį veikia pasiekiamą informacija ir procesų vertinimas iš kitų sprendimo dimensijų, viršijančių politinio elito požiūrį. Originalusis kognityvus poliheuristinės metodikos dėmuo remiasi sprendimo proceso politinės dimensijos vaidmeniu, o papildomai šiame straipsnyje siūloma vertinti strateginės bei karinės dimensijos reikšmę sprendžiant dėl karinių intervencijų. Todėl šios metodikos gretinimas su neoklasikinio realizmo teorinėmis formuluotėmis pateikia papildomų kintamųjų, leidžiančių vertinti sprendimus dėl karinių intervencijų kelių susikertančių dimensijų kontekste.

Toks neoklasikinio realizmo teorinio metodo formuluočių indėlis į metodikos adaptaciją pasiekiamas pasitelkus ankstesnius karinių sprendimų tematikai aktualius teorijos atstovų darbus. Ši teorija padeda tirti karinių intervencijų atvejus. Karinių intervencijų precedentai – tai konfrontacinės aplinkos nagrinėjimo atvejai, kai tradicinės realizmo nuostatos, išryškinančios galios atributus per interesų ir racionalaus pasirinkimo prizmes, papildomos intervencinio rajono aplinkos veiksnių suvokimo kintamaisiais. Intervencinės aplinkos suvokimas tampa svarbiu poliheuristinės metodikos elementu, darančiu įtaką tiek saugumo problemos formulavimui, tiek racionalaus atsako į ją plėtojimui.

Žvelgiant iš praktinės saugumo politikos formavimo pusės, karinio intervencinio sprendimo procese bene svarbiausiu elementu tampa operacinio rajono stebėjimas, vykstančių procesų sąveikos vertinimas ir priežastinių ryšių nustatymas. Šie praktiniai saugumo politikos formavimo elementai turi įtakos struktūrinio realizmo adaptavimui prie nagrinėjamų procesų ir ilgainiui formuoja epistemologinio požiūrio į analizuojamus precedentes rėmus. Toliau šiame straipsnyje pateikiamas detalesnis epistemologinio pagrindo aiškinimas, kuris atskleidžia bendras neoklasikinio realizmo teorijos ir karinėms intervencijoms adaptuojamos metodikos tyrimui aktualių procesų suvokimo pozicijas.

1.1. Bendrosios epistemologinės pozicijos aiškinimas

Kaip rašė Davidas Marshas ir Paulas Furlongas, šiuolaikinės realizmo teorijos tendencijos akcentuoja poreikį identifikuoti ir aiškinti sąveikas tarp išorinės aplinkos realybės bei socialiai konstruojamo požiūrio į „realybės“ veiksmus procesus, taip siekiant atskleisti santykius tarp tiriamų socialinių fenomenų²². Vadinasi, socialinių fenomenų, kurie šio straipsnio kontekste tapatūs visuomenės vystymosi tendencijoms intervencinėje aplinkoje, analizė tampa dėmesio reikalaujančiu tyrimo objektu. Socialinių fenomenų tyrimai daro įtaką Vidurio Rytų regiono raidos tyrimų kontekstui. Straipsniui aktualaus regiono atveju šie fenomenai apima platų socialinių, etninių, politinių bei religinių ir kultūrinių reiškinių formavimąsi ir sąveiką.

Tiriant įvairius fenomenus minėtame regione, svarbu atsižvelgti į intervencijų rajone įgytą patirtį ir iš jos kylančias kognityvias regioninės aplinkos nuostatas. Karinių kampanijų praktikoje šis požiūris ypač išryškėjo ėmus plėtoti kovos su sukilėliais strategiją keliuose Vidurio Rytų intervenciniuose rajonuose²³. Šie procesai sąlygojo karinių intervencijų strategijos planavimo pokyčius. Žvelgiant į šį procesą per akademinę prizmę, aktuali tapo tarpdalykinį požiūrį skatinanti poliheuristinė metodika. Jos kognityvus elementas pagal tiriamos problematikos kontekstą apima keletą antropologinių, edukacinių bei kultūrinių veiksnių, turinčių įtakos požiūriui į reiškinius Vidurio Rytuose²⁴.

Svarbu, kad tarpdalykinis reiškinų suvokimas identifikuojamas ir neoklasikinio realizmo teorijos kontekste. Neoklasikinio realizmo teorijai aktualiausias tampa realistinės epistemologijos taikymas. Šios epistemologinės pozicijos taikymą politikos moksluose pagrįn-

²² Marsh D., Furlong P., „A Skin, not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science“, Marsh D., Stoker G. (eds.), *Theory and Methods in Political Science*, 2nd edition, Palgrave Macmillan, 2002, p. 31.

²³ Broadwell P., Loeb V., *All In: The Education of General David Petraeus*, N. Y.: Penguin Books, 2012, p. 371.

²⁴ „Cognitive Science“, *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <<https://plato.stanford.edu/entries/cognitive-science/>>, 2017 01 14.

dė Andrew Sayeris. Jis knygoje *Realism and Social Science* (2000) suformavo realistinės epistemologijos pagrindą pabrėždamas, kad metodologiniai sprendimai nagrinėjant pasirinktus socialinius fenomenus turėtų būti grindžiami sąveika tarp realiosios, identifikuojamos aplinkos veiksmų bei socialinio konstrukto nuostatomis paremtos „realybės“²⁵. Remiantis šia Andrew Sayerio epistemologine pozicija, neoklasikinio realizmo teorija, taikoma tiriant karines intervencijas, orientuojasi ne tik į valstybės vidinio sprendimo proceso racionalaus pasirinkimo dinamiką, bet ir į intervencinio rajono išorės aplinkos suvokimą. Šie du tyrimo erdvės matai atitinka poliheuristinės metodikos dėmenų struktūrą ir gali juos papildyti kariniam sprendimui aktualiais kintamaisiais.

Neoklasikinio realizmo teorija apima du svarbius saugumo politikos sprendimų tyrimų dėmenis: vidinės politikos veiksmus ir išorinės aplinkos suvokimą. Pirmasis dėmuo sietinas su klasikiniais realizmo galios ir interesų veiksniais. Antrasis dėmuo artimas Andrew Sayerio plėtotai realistinei epistemologijai, teigiančiai, kad, vertinant aplinką, ne visi sąveikos procesai gali būti identifikuojami tiesiogiai²⁶. Vienas aktyviausių neoklasikinio realizmo šalininkų, Gideonas Rose'as, plėtodamas intervencinių karinių kampanijų tyrimą, teigė, kad intervencinių sprendimų Vidurio Rytuose atveju aktualios aplinkos reiškinių suvokimas ir traktavimas politinio sprendimo procese turi remtis tiek geopolitiniais interesais, tiek kognityviomis nuostatomis, kylančiomis iš praeities precedentų²⁷.

Poliheuristinės metodikos taikomumui realistinė epistemologija taip pat reikšminga. Jos indėlis grindžiamas sisteminių veikėjų būvio pripažinimu neatsižvelgiant į tai, kas apie juos yra žinoma. Poliheuristinei metodikai svarbi realistinės epistemologijos sąlyga, nusakanti, kad ne visi priežastiniai ryšiai tarp sąveikaujančių veikėjų

²⁵ Plačiau žr.: Sayer A., *Realism and Social Science*, London: Sage Publications, 2000, p. 81–104.

²⁶ Marsh, Furlong, p. 26–30.

²⁷ Rose, 2010.

yra tiesiogiai identifikuojami. Dalis tokių sąlygos veiksnių yra suformuojami socialiai konstruojamo pažinimo, kuris veikiamas ilgalaiškės socialinės sąveikos procesų. Tai plati išorės aplinkos suvokimo sritis, kurios reikšmę sprendimo priėmimo procese nusakė Alexas Mintzas, įtraukdamas kognityvų tyrimo dėmenį, darantį įtaką sprendimui svarbios aplinkos procesų abstrakcijai²⁸.

Apibendrinant galima teigti, kad realistinė epistemologija remiasi realiųjų procesų ir socialiai konstruojamos interpretacijos dichotomija. Ši esminė epistemologinė išlyga skelbia, kad, norint nagrinėti socialinius fenomenus, būtina identifikuoti ir suprasti tiek išorinių veiksnių realybę, tiek socialiai konstruojamas tokios realybės vertinimo nuostatas²⁹. Tokia epistemologinė pozicija, siejama su poliheuristinės metodikos plėtojimu, atspindi minėtų kognityvumo ir racionalaus pasirinkimo elementų taikymą.

Neoklasikinio realizmo teorija turi panašumų į aptartą poliheuristinę metodiką, nes kreipia dėmesį į struktūrinio realizmo ir vidinio politinio proceso racionalaus pasirinkimo elementus. Sąsajos tarp šių elementų atitinka poliheuristinės metodikos tyrimo struktūrą. Tad greta to, kad aptartos teorijos bei taikomos metodikos atvejais karinio intervencinio sprendimo dėmesys telkiamas į išorinę aplinką bei vidinius sprendimo procesus, išryškėja dar viena bendra epistemologinė pozicija. Ši pozicija kartu akcentuoja socialinio konstrukto procesus, turinčius įtakos intervencinės aplinkos vertinimams. Tad kognityvus dėmuo tampa reikšmingas ne tik jau aptartai poliheuristinei metodikai, bet ir neoklasikinio realizmo teorinėms nuostatoms, žvelgiančioms į saugumo politikos sprendimų analizę³⁰. Identifikuo-

²⁸ Mintz A., *Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making*, New York: Palgrave Macmillan, 2003, p. 6.

²⁹ Marsh, Furlong, p. 31.

³⁰ Taikant neoklasikinio realizmo teoriją užsienio ir saugumo politikos sprendimams nagrinėti, kognityvus dėmuo aktualus pirminiame proceso etape, vertinant struktūrinės aplinkos reiškinius. Skirtingos sprendimo dimensijos šiame procese neidentifikuojamos, jas pakeičia tarpinių kintamųjų struktūra. Plačiau: Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 31.

tos bendros epistemologinės pozicijos leidžia detaliau nagrinėti neoklasikinio realizmo teorines prielaidas, siejant jas su karinių intervencijų sprendimams aktualiais poliheuristinės metodikos dėmenimis.

1.2. Neoklasikinio realizmo indėlis į poliheuristinės metodikos adaptaciją

Ankstesnieji autorių darbai, turintys įtakos neoklasikinio realizmo teorijos formavimui bei taikymui, atskleidžia šios teorijos taikymo analizuojant sprendimų dėl karinių intervencijų galimybes. Kaip apibrėžia autoritetingi šios teorijos puoselėtojai Norrinas Ripsmanas, Jeffrey'us Taliaferro ir Stevenas Lobellis, neoklasikiniam realizmui būdingos dvi dominuojančios teorinių prielaidų grupės, apimančios išorinės aplinkos traktavimą bei vidinius sprendimų priėmimo procesus. Minėti autoriai knygoje *Neoclassical Realist Theory of International Politics* išskiria nepriklausomus ir tarpinius kintamuosius, susijusius su užsienio ir saugumo politikos sprendimų procesu³¹. Šiame procese nepriklausomi kintamieji siejami su sisteminiais stimulais, kylančiais iš tam tikram sprendimui aktualios sistemos. Šio tyrimo kontekste aktualioji išorės sistema – Vidurio Rytų regionas. Tarpiniai kintamieji gretinami su valstybės vidiniu sprendimų priėmimo procesu ir apima keletą veiksnių, pasireiškiančių neoklasikiniam realizmui svarbiame racionalaus pasirinkimo procese. Teorijoje taikomos nepriklausomųjų ir tarpinių kintamųjų grupės nulemia toliau pateikiamų teorinių prielaidų kategorijų skirstymą.

Remiantis realistinės epistemologijos įžvalgomis, šiame straipsnyje išskiriama ir trečioji teorinių prielaidų grupė, kuri apibrėžia identifikuojamas sąsajas tarp išorės veiksnių suvokimo bei vidinių sprendimo procesų. Siekiant plėtoti poliheuristinės metodikos adaptaciją, pateikiamos trys neoklasikinio realizmo teorinių prielaidų kategorijos, pravarčios šiuolaikinių karinių intervencijų tyrimo kontekstui. 1 lentė-

³¹ Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 33–79.

lė iliustruoja į kategorijas skirstomas neoklasikinio realizmo teorijos prielaidas, aptinkamas kituose šios teorijos šalininkų darbuose.

1 lentelė. Neoklasikinio realizmo teorinių prielaidų skirstymas

Išorinės aplinkos suvokimo prielaidos	Sprendimų priėmimo vidinių procesų vertinimo prielaidos
a) Kognityvus dėmuo – aktualios aplinkos vertinimo pradžios taškas. b) Išorės veiksmų klasifikavimas remiasi interesų prioritetais ir suformuotomis nuostatomis. c) Koalicinių iniciatyvų formavimo galimybės tampa aktualios sprendimo procese	a) Materialiosios galios generavimas – interesams turintis įtakos veiksnys. b) Politinis / ideologinis sutelkimas – interesų siekius pagrindžiantis veiksnys. c) Krizės eskalavimo grėsmė ir poveikis interesams tampa racionalaus pasirinkimo išskaičiavimo (įvertinimo) veiksmu
Sąsajas nusakančios prielaidos	
a) Idėjos neoklasikiniame realizme traktuojamos kaip racionalumu ir objektyvumu paremta informacija apie kitus veikėjus ar procesus. b) Užsienio ir saugumo politikos patirties įvertinimas daro įtaką išorės aplinkos vertinimams plėtojant intervencinius sprendimus. c) Galutinis sprendimas veikti priklauso nuo interesų analizės, politinio sutelkimo efekto ir krizės eskalavimo grėsmių įvertinimo. d) Strateginė kultūra tampa svarbiu užsienio ir saugumo politikos formavimo veiksmu, apimančiu idėjų sintezę, intervencinės patirties vertinimus bei interesų formuluotes	

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Jack Snyder (1998), Nicholas Kitchen (2012), Jeffrey Taliaferro (2006, 2016), Norrin Ripsman ir Steven Lobell (2016).

1 lentelėje išvardytos teorinės prielaidos, kurios apibrėžia socialinių fenomenų tyrimo sąveiką tiek vertinant išorinės aplinkos veiksmus, tiek analizuojant valstybės kaip veikėjos vidinius politinius procesus. Siekiant toliau aiškinti karinių intervencijų tyrimo metodiką, būtina aptarti kiekvieną įvardytą neoklasikinio realizmo teorinę prielaidą.

Vertinant pirmąsias dvi neoklasikinio realizmo prielaidų kategorijas, išryškėja jų sąsaja su poliheuristine metodika. Neoklasikinio realizmo atstovai paklūsta poliheuristinės metodikos sekai ir nagrinėja-

mų procesų analizės pradžios tašku apibrėžia poreikį suvokti išorinę aplinką. Išorinė aplinka šios teorijos kontekste siejama su sisteminiu stimulo kilmės šaltiniu: regioninių procesų dinamika, tarptautinių organizacijų veiklos fenomenais ar tam tikros valstybės užsienio politikos sprendimais. Kai kurie teorijos šalininkai tokią analizės imtį sieja su struktūrinio realizmo įnašu, nusakančiu būtinybę nagrinėti procesus veikiančią struktūrinę aplinką³².

1 lentelėje išorės aplinkos suvokimas identifikuojamas kaip kognityvus procesas, kurį galima tiesiogiai gretinti su atitinkamu poliheuristinės metodikos elementu. Idealiu atveju tai – detalizuota ir objektyvia informacija paremtas pažinimo procesas. Kita vertus, nukrypimai nuo objektyvaus suvokimo normų gali smarkiai paveikti išorės veiksmų klasifikavimą. Poliheuristinėje metodikoje identifikuojamas tyčinis išorės aplinkos veiksmų abstraktus vertinimas, siekiant sumažinti užsienio ir saugumo politikos sprendimo kompleksiskumą bei išlaikyti dėmesį politinėje sprendimo dimensijoje³³.

Neoklasikinis realizmas teigia, kad išorės aplinkos veiksniai suprantami remiantis surenkama informacija. Tai plataus spektro informacija, kuri klasifikuojama į įvairias kategorijas, remiantis išorės vertinimą atliekančių veikėjų vidiniais interesais bei saugumo grėsmių identifikavimo procesais. Svarstant karinės intervencijos galimybes politinio elito kognityviam abstraktumui mažiau galimybių teikia ir tai, kad išorės aplinkos suvokimui tampa svarbi koalicinių iniciatyvų ar kolektyvinio identiteto prielaida. Šią prielaidą išskiria daugelis autorių, nagrinėjančių kolektyvinio atsako į grėsmes problematiką³⁴. Koalicinės iniciatyvos suformavimas neretai tampa rimtu operacinių

³² Rathbun, p. 307.

³³ Liu X., „The Poliheuristic Theory of Decision and Cybernetic Theory of Decision: A Comparative Examination“, Mintz A. (ed.), *Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making*, Palgrave Macmillan, 2003, p. 147.

³⁴ Koalicinių iniciatyvų prielaida iškeliamą daugelyje darbų. Keletas akcentuotinių pavyzdžių: Desch M., „Democracy and Victory: Why Regime Type Hardly Matters“, *International Security* 27 (2), 2002; Reiter D., Stam A., „Democracy and Battlefield Effectiveness“, *Journal of Conflict Resolution* 42 (3), 1998.

idėjų testu sprendžiant dėl karinės intervencijos inicijavimo. Kaip pabrėžia biheivorizmo šalininkai Chrisas Aldenas bei Amnonas Aranas, koalicinės iniciatyvos yra viena iš esminių prielaidų, paskatinančių šiuolaikinės vakarietiškas demokratijas priimti intervencinius sprendimus³⁵.

Valstybių vidinių politinių procesų tyrimo sferą nusakančios prielaidos pabrėžia materialiosios galios generavimo bei politinio ar ideologinio sutelkimo akcentus. Šioje sferoje neoklasikinis realizmas lieka ištikimas tradicinėms realizmo nuostatomis, akcentuojančioms materialiosios galios ir veikėjų interesų sąsajas. Esminė vidinių politinių procesų veiksmų prielaida tampa interesų analize grindžiamo sprendimų proceso reikšmės nustatymas. Šis procesas grindžiamas išorės aplinkos pažinimu, procesų ar veikėjų klasifikavimu bei generuojamo sprendimo veikti santykiu su interesais³⁶. Naujausios neoklasikinio realizmo teorijos plėtotės, pateiktos 2016 m., autoriai teigia, kad kiekviena valstybė atskirai reaguoja į išorės aplinkos sisteminius stimulus ir inicijuoja nacionalinį politinių sprendimų procesą³⁷.

Trečioji pateikiamų neoklasikinio realizmo teorijos prielaidų kategorija padeda aiškiau nustatyti poliheuristinės metodikos dėmenų sąveikos kintamuosius. Detaliau apžvelgiama kiekviena iš teorinių prielaidų, nusakančių sąsajas tarp intervencinės aplinkos suvokimo ir vidinio sprendimo proceso bei išgryninamas jų, kaip papildomo poliheuristinės metodikos kintamojo, indėlis.

Pirmoji prielaida nusako idėjų svarbą užsienio ir saugumo politikos formavimo procese. Idėjų apibrėžimas neoklasikinio realizmo teorijoje labai įvairiapusis, varijuojantis nuo politinių pažiūrų identifikavimo iki konkrečių objektyvių duomenų apie išorės veikėjus ar procesus rinkimo. Bene veiksmingiausią idėjų klasifikaciją

³⁵ Alden C., Aran A., *Foreign Policy Analysis: New Approaches*, London: Routledge, 2012, p. 62–65.

³⁶ Rathbun, p. 300–301.

³⁷ Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 29.

neoklasikinio realizmo teorijoje pateikia Nicholas Kitchenas, skirs-
tantis idėjas į mokslines, normatyvines bei operacines³⁸. Ši idėjų kla-
sifikacija reikšminga tuo, kad nusako subjektyvumo skalėje galimas
variācijas tarp normatyvinių ir operacinių idėjų. Būtent pastarosios
dvi idėjų grupės yra svarbiausios tiriant karinių intervencijų prece-
dentus. Detalesnis jų aiškinimas veda prie poliheuristinės metodikos
adaptacijos, apimančios skirtingas karinių intervencijų sprendimų
dimensijas.

Normatyvinės idėjos siejasi su bene naujausių neoklasikinio re-
alizmo tyrimo tendencijų kryptimi, pradedančia nagrinėti koalicijos
karinės adaptacijos bei sąveikos su Vidurio Rytų regioniniais veikė-
jais fenomenus³⁹. Antra vertus, operacinės idėjos traktuojamos kaip
informacijos srautai, siejami su intervencinių iniciatyvų patirtimi Vi-
durio Rytuose bei šios patirties taikymu konkrečiais empiriniais atve-
jais, kai karinio įsitraukimo pasirinkimas tampa aktuali klausimu.
Tad idėjų kintamasis gali kisti tarp normatyvinių ir operacinių kate-
gorijų, atitinkamai akcentuojančių tarptautinių legitimų priemonių
taikymą ar operacinių galimybių išnaudojimą tolesniame racionalaus
pasirinkimo procese.

Vertinant intervencinių sprendimų procesą, svarbi yra kita teorinė
prielaida, nusakanti intervencinės patirties reikšmę. Užsienio ir sau-
gumo politikos patirties svarbą neoklasikinio realizmo teorijoje ypač
akcentavo Gideonas Rose'as, knygoje *How Wars End* analizavęs
JAV įsitraukimą į karines kampanijas nuo Pirmojo pasaulinio karo iki
intervencijos į Afganistaną⁴⁰. Autorius teigė, kad svarbu atsižvelg-
ti į anksčiau vykusią intervencinių kampanijų patirtį ir sprendimų
klaidas kaskart priimant strateginius intervencinius sprendimus. Be
to, šiuolaikinė intervencinė patirtis tampa aktuali dėl to, kad koali-
cinės pajėgos nuo pat 2003 m. yra įsitraukusios į įvairius sąveikos

³⁸ Kitchen, p. 129.

³⁹ Farrell, p. 10–18.

⁴⁰ Rose, 2010, p. 3–10.

procesus su išorės veikėjais Vidurio Rytų regione. Tai plati sąveikos patirtis, kuri daro įtaką intervencinio regiono procesų suvokimui bei operacinių idėjų vertinimams. Sutikdamas su orientalizmo kaip pažinimo proceso idėja, Stevenas Cookas knygoje *False Dawn* taip pat teigė, kad intervencinė patirtis ir ja remiantis socialiai konstruojamas veikėjų Vidurio Rytuose pažinimas tampa svarbia sąsaja, leidžiančia detaliau nagrinėti šiuolaikinių Vidurio Rytų regioninius procesus bei skleisti šiuos vertinimus įvairiose užsienio ir saugumo politikos formavimo dimensijose⁴¹.

Kita neoklasikinio realizmo teorinė prielaida nusako strateginės kultūros reikšmę užsienio ir saugumo politikos formavimui. Strateginė kultūra suvokiama kaip užsienio ir saugumo politikos veiksnys, apimantis idėjų sintezę, intervencinės patirties vertinimus ir apibrėžiantis nacionalinius ar koalicinius interesus⁴². Tai labai plati šios sąvokos formuluotė, kildinama iš koalicinių iniciatyvų precedento Afganistane. Bendruoju analizės požiūriu, neoklasikinis realizmas strateginės kultūros veiksnį traktuoja kaip tarpinį kintamąjį, darantį įtaką valstybės atsakai į saugumo politikos iššūkius įvairiose sprendimo dimensijose⁴³. Strateginės kultūros prielaida tampa svarbi, mat apeliuoja į vertybinių nuostatų, politinės pozicijos formavimo ir visuomenės sutelkimo iniciatyvas, kai ieškoma atsako dėl saugumo iniciatyvų priimant vidinį politinį sprendimą⁴⁴. Tad ir šio tyrimo kontekste strateginė kultūra apibrėžiama kaip kintamasis, leidžiantis arba ribojantis aktyvią politinę paramą sprendimui dėl karinės intervencijos.

Galiausiai paskutinė iš išvardytų neoklasikinio realizmo teorinių prielaidų nusako racionalaus pasirinkimo sprendimo esmę, kurią

⁴¹ Plačiau žr.: Cook S., *False Dawn: Protest, Democracy, and Violence in the Middle East*, Oxford University Press, 2017.

⁴² Farrell, p. 14–16.

⁴³ Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 33, 61.

⁴⁴ Kupchan C., *The Vulnerability of Empire*, New York: Cornell University Press, 1994, p. 27–29.

pažymi tokie autoriai kaip Jackas Snyderis ar Gideonas Rose'as⁴⁵. Tai interesų ir rizikų vertinimo prielaida, kuri turi svarbią reikšmę racionalaus pasirinkimo sprendimo procese. Įdomu, kad, plėtodami poliheuristinės metodikos taikymą šiuolaikinių intervencinių sprendimų atvejams, Alexas Mintzas ir Carly'is Wayne'as įtraukia saugumo interesų, politinio sutelkimo ir eskalavimo grėsmių vertinimą į grupinės sprendimų priėmimo dinamikos srautą⁴⁶. Poliheuristinės metodikos taikymo darbai išlaiko kognityvaus bei racionalaus pasirinkimo dėmenų sąveikos ryšį nagrinėjant užsienio ir saugumo politikos precedentus. Tačiau priimant karinius intervencinius sprendimus kognityvus dėmuo apima ne tik politinę, bet ir karinę sprendimo dimensiją. Todėl racionalaus pasirinkimo svarstymai įtraukia daugiau proceso dalyvių, grupinė sprendimo dinamika sudėtingėja⁴⁷. Šiame procese sąveiką tarp išorės aplinkos suvokimo bei vidinio sprendimo proceso kategorijų nusakančios teorinės prielaidos tampa reikšmingais kintamaisiais, turinčiais įtakos poliheuristinei dinamikai tarp skirtingų karinio intervencinio sprendimo dimensijų.

Galiausiai reikia pažymėti, kad neoklasikinio realizmo teorinės prielaidos, nurodančios sąsajas tarp intervencinės aplinkos išorės veiksnių vertinimo ir sprendimų, kaip į jas reaguoti, koreliuoja su poliheuristinėje metodikoje taikomu socialiai konstruojamų nuostatų ir racionalaus pasirinkimo elementų sąveikos procesu. Tad aptartos idėjų raiškos, intervencinės patirties bei strateginės kultūros formavimosi prielaidos pasitelkiamos kaip karinių intervencijų tyrimo poliheuristinės metodikos kintamieji. Detalesnis poliheuristinės metodikos kintamųjų apibūdinimas ir jų sąsajos su karinės intervencijos sprendimo dimensijomis pateikiami 2 lentelėje.

⁴⁵ Snyder, p. 3–10.

⁴⁶ Mintz, Wayne, p. 16–34.

⁴⁷ Danilovic V., „The Rational-Cognitive Debate and Poliheuristic Theory“, Mintz Alex (ed.), *Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making*, New York: Palgrave Macmillan, 2003, p. 127–138.

2 lentelė. *Poliheuristinės metodikos sąveikos kintamieji*

Kintamasis	Reikšmės apibūdinimas	Sąsajos su sprendimo dimensijomis
Normatyvinių ar operacinių idėjų dominavimas	Karinė intervencija nulemta tarptautinio legitimumo pagrindu ar siekio išnaudoti operacines galimybes	Sąveikos kintamasis siejamas su strategine ir karine sprendimo dimensijomis
Ankstesnė intervencinė patirtis	Intervencinio rajono procesų vertinimas: palankus ar ribojantis karinį veikimą	Gali būti veikiamas politinio ir karinio elito dialogo, siejamas su politine ir karine sprendimo dimensija
Strateginė kultūra	Leidžianti ar ribojanti aktyvią politinę paramą	Šis kintamasis dėl tarptautinės erdvės veiksnių įtakos intervencinio sprendimo procesui siejamas su politine ir strategine sprendimo dimensijomis

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Išvardytais kintamaisiais papildyta poliheuristinė metodika tradiciškai apima dviejų etapų analizės procesą, kai karinių kampanijų patirtis ir socialiai konstruojami fenomenų vertinimai susiejami su interesų vertinimu bei racionaliuoju sprendimu. Tačiau kognityvus elementas šiuo atveju apima daugiau sprendimo dimensijų, prie politinio elito nuostatų gretina strateginių tikslų ir karinių galimybių vertinimus. Šie vertinimai, svarstant karinių intervencijų iniciatyvas, greta Alexo Mintzo prioritetu laikytos politinės dimensijos iškelia strateginę ir karinę sprendimo dimensijas. Tai, ką neoklasikinio realizmo teorijos atstovai įvardija kaip „sisteminių stimulų“ bei „įsiterpiančius kintamuosius“, darančius įtaką nacionaliniams politinių sprendimų procesams, karinių intervencijų atveju siūloma traktuoti kaip papildomus poliheuristinės metodikos kintamuosius, nusakančius sąveiką tarp atskirų sprendimo dimensijų⁴⁸.

⁴⁸ Originali sisteminio stimulo ir vidinio sprendimo proceso sąveikos iliustracija pateikiama: Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 31.

Tolesnės šio poliheuristinio metodo taikymo galimybės aptariamos pereinant prie konkretaus atvejo analizės. Antroje straipsnio dalyje aptariama poliheuristinės metodikos kognityvaus bei racionalaus pasirinkimo dėmenų raiška, identifikuojami ir vertinami šios metodikos kintamieji empiriniame kontekste.

2. Poliheuristinė karinių intervencijų tyrimo metodika Sirijos konflikto kontekste

Karinių intervencijų precedentams tirti adaptuota metodika išplečia politinio elito kognityvų dėmenį papildomais kintamaisiais, nusakančiais galimą sąveiką kitose karinės jėgos panaudojimo sprendimo dimensijose. Pasitelkiant aptartą poliheuristinę metodiką, antroje straipsnio dalyje atliekama Sirijos pilietinio konflikto pradinio etapo analizė. Analizėje išlaikomas poliheuristinės metodikos elementų nuoseklumas: pradedama nuo konflikto vidinių veiksnių aptarimo, po jo aprašomas konflikto aplinkos suvokimas ir identifikuojama anksčiau minėtų sąveikos kintamųjų reikšmė, svarstant racionalius pasirinkimus reaguoti į krizinės situacijos eskalavimą. Taip apibrėžiamos konkrečiu atveju pasireiškusios politinė, strateginė bei karinė sprendimo dimensijos ir joms įtaką darę poliheuristinės metodikos kintamieji.

Pasirinktas empirinis atvejis skiriasi nuo bene vėliausio poliheuristinės metodikos taikymo Sirijos konflikto analizei. Alexas Mintzas ir Carly'is Wayne'as, tirdami Sirijos konflikto pradinį etapą, dėmesį telkė į politinę sprendimų dimensiją ir tarptautinių koalicinių iniciatyvų formavimo dinamiką⁴⁹. Šiame straipsnyje dėmesys sutelkiamas į papildomas sprendimų dimensijas, atsižvelgiama į regioninių procesų suvokimą, JAV vykdytų karinių intervencijų patirtį bei operacinių idėjų generavimą šios krizės pradiniam etape.

⁴⁹ Mintz, Wayne, p. 139–144.

2.1. Sirijos konflikto veiksmių suvokimas

Pradedant atvejo analizę, derėtų apžvelgti tam tikru metu potencialiame operacijos rajone susiklosčiusią situaciją. Poreikis įvertinti operacijos rajoną tiesiogiai sietinas su neoklasikinio realizmo teorinėmis prielaidomis, kurios pabrėžia aplinkos suvokimo svarbą. Atitinkamai poliheuristinės metodikos taikymas karinėms intervencijoms nagrinėti skatina suvokti sprendimui aktualią aplinką ir poreikį klasifikuoti joje vykstančius procesus. Sirijos konflikto atveju potenciali operacinė aplinka identifikuojama pažvelgus į pirminę konflikto raidą 2011–2013 metais.

Sirijos pilietiniai neramumai prasidėjo ankstyvą 2011 m. pavasarį, kai šalį valdantis Basharo al-Assado režimas pasirinko neproporcingos jėgos atsaką prieš etninės mažumos moksleivių protesto akciją Deraa mieste šalies pietuose⁵⁰. Kiek ankstesnių nepasitenkinimo politiniu režimu apraiškų buvo galima aptikti Damasko intelektualų suburtose protesto akcijose. Tačiau jos nesusilaukė platesnės visuomenės reakcijos. Netrukus šalies pietiniuose regionuose kilusi politinio protesto iniciatyva sulaukė brutalaus atsako prieš akcijoje dalyvavusius moksleivius. Įvykiai Deraa labai greit peraugo į plataus masto protesto akcijas įvairiose provincijose. Nepatenkintųjų branduolį sudarė kaimo vietovėse gyvenantys arabai sunitai, turėję daugybę ekonominių, socialinių bei etninių priešasčių protestuoti⁵¹.

Pirminė tarptautinė reakcija į šiuos pilietinius neramumus buvo apibrėžiama kaip dar vienas socialiniais bei politiniais procesais šalies viduje nepatenkintų grupių protestas. Tokia nuostata išsivyravo vertinant Arabų pavasario procese išplitusias protestų iniciatyvas, apėmusias daugelį Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos valstybių. Arabų

⁵⁰ Laub Z., „Syria’s War. The Descent into Horror“, Council on Foreign Relations, <[http://www.cfr.org/syria/syrias-civil-war-descent-into-horror/p37668#/>/>, 2016 12 18.](http://www.cfr.org/syria/syrias-civil-war-descent-into-horror/p37668#/)

⁵¹ Hokayem E., *Syria’s Uprising and the Fracturing of the Levant*, chapter 2. „The political geography of the Syrian Uprising“, The International Institute for Strategic Studies, 2013, žiūrėta elektroninė knygos versija.

pavasario socialinių fenomenų raiška tapo veiksmingu katalizatoriumi, sustiprinusiu Vidurio Rytų kaip destabilizuoto regiono suvokimą⁵². Nepaisant ilgalaikių karinių intervencijų bei frustracijos dėl apribotų pasiekimų Irako, Afganistano operacijų rajonuose, Arabų pavasario reiškinys teikė savotišką stimulą atsinaujinančio socialinio kontrakto vertinimams regione⁵³. Vakarietiškos visuomenės šie socialinio pasipriešinimo judėjimai prieš autoritarinius režimus buvo sutikti kaip naujas signalas apie aktyvų, iš visuomenės kylantį politinių pokyčių poreikį.

Tačiau Sirijos pilietiniai neramumai netapo dar vienu suvaldomo proceso precedentu, kaip tuo metu atsitiko Tunise ar Egipte. Damasako režimas pasirinko jėgos eskalavimo reakciją, kuri sukėlė dar didesnę pilietinio pasipriešinimo bangą. Basharo al-Assado pasirinktas sprendimas kylančius neramumus slopinti stipria karine jėga gali būti tiesiogiai siejamas su svarbia jėgos struktūrų vieta ilgalaikiame Sirijos politiniame režime. Valdantysis režimas buvo formuojamas iš alavitų religinės mažumos atstovų, kurie išlaikė stipriausią įtaką Sirijos valdžios struktūrose nuo pat 1970 m.⁵⁴

2011 m. šalies regionuose ėmę plisti pilietiniai neramumai atvėrė rimtas Sirijos kaip ilgalaikės arabų valstybės žaizdas, kurios menkino greitos ir sėkmingos politinės transformacijos galimybes. Kai sekuliarus politinis valdžios modelis Sirijos regionuose devalvavosi, pasireiškė naujos etninės ir religinės motyvacijos atkurti savąjį identitetą⁵⁵. Todėl Sirijos pilietiniai neramumai sukėlė stiprią socialinio kontrakto tarp daugialypių etninių grupių krizę. Be to, karinio atsako eskalavimas prieš sukilusias grupes sumenkino racionalaus susitarimo galimybes ir tam tikra prasme lėmė politinės opozicijos iniciaty-

⁵² Cook.

⁵³ Ten pat, p. 18–24.

⁵⁴ Vandewalle D., „After Qaddafi“, *Foreign Affairs* 91 (6), November/December 2012, p. 8–15.

⁵⁵ Laub Z., „Syria’s War. The Descent into Horror“, Council on Foreign Relations, <[http://www.cfr.org/syria/syrias-civil-war-descent-into-horror/p37668#/>/>, 2016 12 18.](http://www.cfr.org/syria/syrias-civil-war-descent-into-horror/p37668#/)

vų neveiksmingumą⁵⁶. 2013 m. publikuotoje Tarptautinio strateginių studijų instituto monografijoje Sirijos pilietiniai neramumai kildinami iš visuomenės grupių nepasitenkinimo primestu socialiniu, ekonominiu bei politiniu pasyvumu, kuris ilgainiui sumišo su idealistiniu revoliuciniu etosu⁵⁷.

Apibendrinant Sirijos pilietinių neramumų kilimo laikotarpį, galima nurodyti vis didėjančio Sirijos režimo pajėgų karinių operacijų mastą, nukreiptą prieš politinės opozicijos iniciatyvas praradusias sukilėlių gruputes, kurios vis desperatiškiau ėmė remtis ginkluotosios kovos metodais. Intensyvėjančio pilietinio karo fone labai reikšmingu precedentu tapo 2013 m. rugpjūtis, kai Sirijos pilietinis konfliktas pasiekė naujas eskalacijos aukštumas Damasko režimui panaudojus cheminį ginklą. Šis jėgos eskalavimo precedentas turėjo įtakos staigiam konstruktyvių derybų galimybių atmetimui. Prancūzija ir Jungtinė Karalystė nuo 2012 m. rudens buvo pripažinusios Sirijos sukilėlių pajėgas kaip teisėtą politinį veikėją⁵⁸. Todėl šios valstybės veikė kartu su JAV, tiek remdamos sukilėlių gruputes, tiek ieškodamos pilietinio konflikto sprendimų, įtraukiančių ir šį veikėją. Kita vertus, Basharo al-Assado atsakas taip pat rėmėsi gana ankstyva Maskvos parama, pasireiškusia ginklų tiekimu bei karinių pajėgų buvimo Latakijoje demonstravimu⁵⁹. Damasko režimo propaguojama jėgos eskalacija vedė prie didesnio masto tarptautinės saugumo politikos konfrontacijos.

Sirijos pilietinio konflikto ankstyvosios raidos etapas atvėrė saugumo situacijos lūžius regioniniu bei tarptautiniu lygmeniu. Pilietinio neramumo akcijos Sirijoje išplito kaip pilietinis karas, pakurstytas ilgalaikės etninės, socialinės bei religinės konfrontacijos.

⁵⁶ Hokayem E., *Syria's Uprising and the Fracturing of the Levant*, chapter 3. „The Rise of the Opposition“, The International Institute for Strategic Studies, 2013, žiūrėta elektroninė knygos versija.

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Mintz, Wayne, p. 142–143.

⁵⁹ Ten pat, p. 141.

Tarptautiniai veikėjai, turintys saugumo politikos interesų regione, negalėjo pasiekti bendrų politinių sprendimų: Jungtinių Tautų (JT) Saugumo Taryboje buvo blokuojami sprendimai, o skirtingas sukilėlių grupių traktavimas neleido plėtoti tarptautinių pilietinio konflikto sureguliuavimo veiksmų. Sirijos pilietinio karo raida ėmė prieštarauti besiformuojančioms orientalistinėms nuostatoms, kad Arabų pavasario procesai gali paskatinti veiksmingus socialinio kontrakto pokyčius arabų šalyse⁶⁰. Šis konfliktas tapo dar vienu precedentu, pasižyminčiu konfrontacija lokaliniu, regioniniu bei tarptautiniu lygmeniu.

2.2. Kognityvus dėmuo skirtingose intervencinio sprendimo dimensijose

JAV administracija, nubrėžusi „raudonąsias linijas“ Sirijos pilietinio karo raidoje, atsidūrė ant dar vieno liberalaus intervencionizmo sprendimo slenksčio⁶¹. Prieš tai vykdyta tarptautinės koalicijos karinė kampanija Libijoje tapo lyginamuoju veiksniu, pagrindžiančiu galimą išankstinę karinę intervenciją. Tačiau tąkart, 2013 m. rugpjūtį–rugsėjį, lemiamas sprendimas pradėti karinę kampaniją prieš Basaro al-Assado režimo taikinius nebuvo priimtas. Pasigilinus į šio atvejo aplinkybes taikant poliheuristinę metodiką, galima identifikuoti anksčiau minėtų kintamųjų reikšmę konflikto aplinkos suvokimui bei racionaliems intervencinio sprendimo svarstymams.

Dėl ilgalaikės karinės patirties Vidurio Rytuose, JAV administracijai svarstant karinių intervencijų pasirinkimus, ėmė reikštis operacinės

⁶⁰ Cook, p. 18–24.

⁶¹ Liberalusis intervencionizmas – tai viena iš dominuojančių JAV užsienio politikos formavimo kryptų. Ši užsienio ir saugumo politikos plėtojimo mokykla turėjo aktyvių propaguotojų per visas JAV prezidentų kadencijas nuo pat Antrojo pasaulinio karo. Šią užsienio ir saugumo politikos kryptį išgarsino posakis „atsakomybė apsaugoti“, suteikęs plataus teisinio palaikymo susilaukusius precedentus, vykdant prevencines intervencijas į saugumo krizių rajonus Billo Clintono prezidentavimo laikotarpiu. Plačiau: McCormic J., *American Foreign Policy and Process*, Thomson Wadsworth, 2005, p. 5–29, 103–146.

informacijos vaidmuo. Kaip teigė Irako karinę kampaniją detaliam analizuojant autoriai, operacinė informacija ir vietinių socialinių ar etninių grupių bendradarbiavimo potencialo vertinimas tapo svarbiu jungiamuoju elementu tarp išorės aplinkos suvokimo ir vidinių sprendimo procesų, svarstant karinių intervencijų galimybes⁶². Tokios operacinių idėjų sąsajos, svarstant intervencinės karinės kampanijos galimybes, atspindi sprendimo karinę bei strateginę dimensijas. Analizuojamu Sirijos konflikto atveju visos sprendimo dimensijos pasireiškė jau pirminiame potencialaus operacijų rajono vertinimo etape.

Aptariant politinę sprendimo dimensiją, galima paminėti išsamų JAV prezidento interviu leidiniui *The Atlantic*, kuriame jis atskleidė tuometinio sprendimo neeskaluoti karinės intervencijos Sirijoje motyvus⁶³. Prezidento vertinimuose išskirtini du esminiai motyvai, sietini su politine bei strategine sprendimo dimensijomis. Pirmasis prezidento akcentuotas veiksnys siejosi su JAV politinio klimato vertinimais ir atspindėjo demokratų partijos iniciatyvą mažinti aktyvias intervencines kampanijas užsienio šalyse. Barakas Obama sakė, kad „prezidentas niekada nepriima sprendimų vakuume, <...> jei nebūtų buvę Irako, Afganistano ir Libijos atvejų, rizikos prisiėmimo Sirijos konflikte galimybės būtų tapusios priimtinesnės“⁶⁴. Tokia mintis iliustruoja JAV vidinių politinių procesų vertinimo aktualumą ir nusako, kad intervencinių sprendimų procesas remiasi valstybės interesų bei eskalacijos grėsmių analize. Šią JAV prezidento poziciją, atmetančią aktyvių karinio atsako Damasko režimui galimybių svarstymą, išsamiai aprašė ir Alexas Mintzas bei Carly'is Wayne'as⁶⁵.

Antrasis Vašingtono vertinimuose vyravęs motyvas siejasi su strategine sprendimų dimensija. Baracko Obamos antrosios kaden-

⁶² Gordon M., Gen. Trainor B., *Cobra II: The Inside Story of the Invasion and Occupation of Iraq*, New York: Pantheon Books, 2006, p. 475–494.

⁶³ Goldberg J., „The Obama Doctrine“, *The Atlantic*, April 2016 Issue, <<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/#4>>, 2016 04 25.

⁶⁴ Ten pat.

⁶⁵ Mintz, Wayne, p. 139–141.

cijos laikotarpiu galima identifikuoti tam tikrą strateginės kultūros lūžį. Karinė intervencija Libijoje parodė, jog JAV administracija siekė karinio atsako prieš neišvengiamą grėsmę tik veikdama tarptautinės koalicijos formatu, kur pagrindinis vaidmuo pasidalijamas su kariniais partneriais. Kai kurie sprendimai dėl karinio atsako Vidurio Rytuose išryškino Baracko Obamos administracijos preferencijas, paremtas saugumo politikos normatyvinėmis idėjomis, turinčiomis tarptautinės bendruomenės palaikymą ir siekiančiomis riboto masto būtinąsios karinės jėgos priemonių⁶⁶. Tokiuose tarptautinės koalicijos vertinimuose atsispindėjo sprendimų strateginės dimensijos siekiamybė – normatyvinėmis idėjomis grindžiama, tarptautinį legitimumą įgavusi koalicijos intervencija.

Laikantis politinės ir strateginės sprendimo dimensijos nuostatų, Vašingtonui buvo svarbu vengti Sirijos konflikto eskalavimosi galimybių. Todėl ėmė ryškėti lokalinių bei regioninių reiškinų pažinimo svarba, operacinėmis idėjomis paremtas jų vertinimas. Po svarbių intervencijų patirčių Irake bei Afganistane operacijų rajonų vietinių grupių susiskaidymo veiksnys buvo identifikuojamas kaip vienas esminių operacijos sėkmės apribojimų⁶⁷. Tad ir Sirijos visuomenės etninė, religinė bei socialinė diversifikacija negalėjo būti ignoruojama⁶⁸. Ribotas karinės intervencijos galimybes nusakančiu veiksniu tapo įvairiai klasifikuojamos opozicinės grupuotės įvairialypėje etninių, socialinių grupių struktūroje, pasiskirsčiusioje pilietinių neramumų regionuose, bei skirtingi jų interesai.

Diversifikuotų vietinių grupių ribotų galimybių suvokimas atsispindėjo intervencinio sprendimo karinėje dimensijoje. Vertinda-

⁶⁶ Dueck C., *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, 2015, p. 42–47.

⁶⁷ Chua A., „Tribal World: Group Identity Is All“, *Foreign Affairs*, July/August 2018, <<https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2018-06-14/tribal-world>>, 2018 06 27.

⁶⁸ Hokayem E., *Syria's Uprising and the Fracturing of the Levant*, chapter 2. „The political geography of the Syrian Uprising“, *The International Institute for Strategic Studies*, 2013, žiūrėta elektroninė knygos versija.

mas opozicinių grupuočių gebėjimą veiksmingai kovoti su režimo karinėmis pajėgomis, Barackas Obama anksčiau minėtame interviu pasitarė, kad JAV pajėgų karinio įsitraukimo rizika buvo įvertinta kaip labai didelė, mat opozicinės grupės buvo ne kas kita, kaip „<...> kovojantys fermeriai, dailidės ar inžinieriai“⁶⁹. Kita vertus, atskleisti faktai apie įslaptintas JAV žvalgybos ir karinių struktūrų pastangas formuoti bei rengti pasipriešinimo kovai atrinktas grupes byloja apie aktyvius intervencinio rajono veikėjų vertinimus ir selektyvaus bendradarbiavimo praktikos plėtojimą⁷⁰.

Sirijos pilietinio konflikto pirminio etapo veiksmų vertinimai atskleidė visų trijų sprendimo dėl karinės intervencijos dimensijų svarbą. Tarptautinėje politinėje dimensijoje normatyvinės saugumo politikos idėjos dėl iniciatyvų blokavimo JT Saugumo Taryboje užleido vietą operacinių idėjų sklaidai. Todėl suaktyvėjo strateginė bei karinė sprendimo proceso dimensijos. Operacines idėjas generuojančios karinės ir žvalgybos institucijos siekė identifikuoti galimas veiksmingas opozicines grupuotes, parama kurioms padėtų išnaudoti karines galimybes⁷¹. Tai sąlygojo opozicinių grupuočių vertinimo procesą. Kita vertus, ilgalaikė intervencinė patirtis Vidurio Rytuose diktavo poreikį vengti skuboto karinio atsako, kol neparengta lokalinė konflikto aplinka. Sprendimo dėl karinių veiksmų potencialiame intervencijos rajone strateginė bei karinė dimensijos buvo orientuotos į atsargumą bei ribotas decentralizuotų opozicinių jėgų konsolidavimo galimybes. Galiausiai, politinėje sprendimo dimensijoje pasireiškė strateginės kultūros pokyčio tendencijos, ėmusios ryškėti dar kari-

⁶⁹ The Obama Doctrine, *The Atlantic*, <<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/#4>>, 2016 04 25.

⁷⁰ Entous A., „U.S. Readies “Plan B” to Arm Syria Rebels“, *The Wall Street Journal*, 12 April 2016, <<http://www.wsj.com/articles/u-s-readies-plan-b-to-arm-syria-rebels-1460509400#>>, 2016 05 28.

⁷¹ Entous A., „Inside Obama’s Syria Debate“, *Wall Street Journal*, 29 March 2013, <<https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323639604578368930961739030>>, 2018 05 26.

nės intervencijos Libijoje metu⁷². Nuosaikūs intervencinės saugumo politikos vertinimai Vašingtone vedė prie pasyvios politinės paramos Sirijos konflikto atveju.

Sirijos pilietinio konflikto potencialaus intervencinio rajono vertinimus galima apibūdinti nuosaikumo ir strateginio atsargumo epitetais. Taip formavosi įsitraukimo vakuumas, leidęs išnaudoti palankų momentą Basharo al-Assado režimą remiantiems išorės veikėjams. Tačiau tai jau racionalaus interesų vertinimo sfera, kurią kaip antrąjį analizės elementą akcentuoja poliheuristinė metodika. Kitoje atvejo analizės dalyje, išlaikant dėmesį JAV intervencinių iniciatyvų kontekste, nuo konflikto aplinkos suvokimo pereinama prie racionalių karinės intervencijos galimybių vertinimo.

2.3. Racionalumo dėmuo Sirijos konflikto kontekste

Apžvelgiant Sirijos konflikto dinamiką nuo 2013 m., galima teigti, kad Vašingtonas ir kai kurie koalicijos partneriai neišnaudojo saugumo politikos iniciatyvų plėtojimo momento. Kaip buvo pasakyta Miuncheno saugumo konferencijoje 2017 m., galima Vakarų šalių koalicija prarado priverstinės diplomatijos svertus ieškant takaus Sirijos konflikto sprendimo galimybių⁷³. Priverstinės diplomatijos iniciatyvos apima platų spektrą galimų sankcijų ir jėgos eskalavimo priemonių. Remiantis neoklasikinio realizmo teorija, priverstinės diplomatijos priemonės sietinos su racionalaus pasirinkimo sprendimu, nusakančiu, kokios konkrečios saugumo politikos priemonės pasirenkamos kaip veiksmingos⁷⁴.

Atsižvelgiant į pirmiau minėtus JAV administracijos motyvus, kodėl nebuvo aktyvios karinės intervencijos į Siriją ten kilus pilietini-

⁷² Dueck, p. 82–85, 137.

⁷³ *Munich Security Report 2017: Post-Truth, Post-West, Post-Order?* Munich Security Conference, 2017, p. 30–33.

⁷⁴ Ripsman, Taliaferro, Lobell, p. 59–61.

niam konfliktui, tampa aišku, kad lokalinės daugialypės fragmentacijos suvokimas nebuvo palankus intervenciniam sprendimui plėtoti. Informacijos apie išorės veiksnius intervencijos rajone traktavimas rėmėsi sudėtinga karine patirtimi. Ši patirtis byloja, kad, norint plėtoti intervenciją, reikia pasitelkti sąveikauti gebančią opozicinę jėgą, kuri galėtų tapti intervencinių tikslų plėtojimo sėkmės garantu. Šiame intervencinių sprendimų kontekste bene aktualiausiu įsisažmonintu pavyzdžiu tapo koalicijos patirtis Libijoje nuvertus totalitarinį režimą. Tarptautinė bendruomenė susidūrė su sudėtingu intervencinių tikslų plėtojimu. Operacijoms Libijoje skirti išteklių bei parodyta tarptautinė valia įsitraukti į šalies vidaus procesus susidūrė su tradiciniais stabilumo ir administracijos kūrimo sunkumais, lydinčiais tarptautinę bendruomenę nuo Talibano režimo nuvertimo Afganistane.

Libijos operacijos vertinimai buvo grindžiami civilių apsaugos būtinumu, operacinių tikslų bei proporcingos jėgos naudojimo principais⁷⁵. Remiantis neoklasikinio realizmo idėjų traktavimu, tai – normatyvinėmis idėjomis grindžiamas saugumo politikos sprendimas. Tačiau Sirijos konflikto atveju nepasiektas tarptautinis mandatas turėjo įtakos operacinių idėjų dominavimui. Operacinės idėjos yra orientuotos į karinės intervencijos sėkmės užtikrinimą ir, savo ruožtu, atspindi politinį pragmatizmą. Sirijos konflikto atveju operacinės idėjos turėjo stiprių asociacijų su patirtimi Libijoje dėl trumpalaikės chronologinės sekos, artimos geografinės lokacijos bei potencialiai tęstinio orientalistinio diskurso vertinant regioninius procesus.

Minėtas strateginės kultūros kaitos veiksnys taip pat nulėmė racionalaus pasirinkimo svarstymus dėl intervencinio atsako. JAV propaguojama strateginė kultūra dažnai apibūdinama liberalaus intervencionizmo epitetu, kuriam būdingas normatyvinėmis saugumo politikos idėjomis paremtas humanitarinės intervencijos atsakas,

⁷⁵ Alton R., Struble J., „The Constitutionality and Advancement of International Humanitarian Ideals in Libya by NATO and United States’ Operations Odyssey Dawn and Unified Protector“, *Tulane Journal of International and Comparative Law* 23 (1), winter 2014, p. 1–37.

orientuotas į demokratinio valstybės modelio įtvirtinimą ir nebūtinai sulaukiantis tarptautinio pritarimo⁷⁶. Obamos administracija taip pat siekė laikytis normatyvinių saugumo politikos idėjų. Humanitarinės intervencijos motyvai paskatino veikti Libijos operaciniame rajone. Vašingtono nubrėžtų „raudonųjų linijų“ kriterijus taip pat buvo kreipiamas prieš Damasko režimo jėgos eskalavimą ir galimą humanitarinės intervencijos pagrindimą⁷⁷. Tačiau tarptautinio legitimumo ir demokratinio modelio įtvirtinimo svarstymai Vašingtone ėmė įgyti kitokią reikšmę.

Tarptautinis pritarimas tapo svarbia JAV saugumo politikos plėtojimo, į kurį įtraukiamos ir karinės partnerės, sąlyga. Libijos atveju priimta neskraidymo zonos rezoliucija iliustravo tarptautiniu pritarimu grindžiamo karinio atsako aktyvumą⁷⁸. Tačiau demokratinės santvarkos modelio įtvirtinimas jau buvo tapęs kvestionuotinu intervencijos tikslu. Racionaliam šio tikslo atmetimui įtakos turėjo patirtis Irake ir Libijoje bei konflikto opozicinių grupuočių interesų ir galimybių vertinimai. Tai yra sąlyginiai strateginės kultūros pokyčiai. Jie nėra staigūs, tačiau daro įtaką karinės intervencijos galimybių svarstymams. Poliheuristinė metodika kreipia dėmesį į racionalaus pasirinkimo procesą, kuriam įtakos turi karinės intervencijos tikslai, materialiosios galios generavimas ir politinis sutelktumas veikti. Įvertinus aptartus kintamuosius, kylančius iš Sirijos kaip intervencinio rajono vertinimų, galima išskirti tris pasirinkimus, su kuriais susidūrė Vašingtono sprendimų priėmėjai:

- i) humanitarinės intervencijos poreikiu paremto karinio atsako inicijavimas prieš Damasko režimą;

⁷⁶ Hoffmann S., „The Debate about Intervention“, William P. et al. (eds.), *Classic Readings and Contemporary Debates in International Relations*, Third edition, Canada: Thomson Wadsworth, 2006, p. 667–674.

⁷⁷ Alton, Struble, p. 1–37.

⁷⁸ „Security Council Approves ‘No-Fly Zone’ over Libya, Authorizing ‘All Necessary Measures’ to Protect Civilians“, UN Meeting Coverage and Press Releases, 17 March 2011, <<https://www.un.org/press/en/2011/sc10200.doc.htm#Resolution>>, 2018 05 28.

- ii) dalinis karinis įsitraukimas, formuojant *ad hoc* koaliciją;
- iii) kitame pasirinkimų spektro gale išliekantis priverstinės diplomatijos principų atsisakymas.

Apžvelgus kiekvieną iš minimų pasirinkimų, galima nustatyti sprendimo racionalumo santykį su intervencinio sprendimo dimensijomis ir joms turėjusiais įtakos kintamaisiais. Toks palyginimas iliustruoja poliheuristinio metodo praktinį taikymą.

Karinio atsako inicijavimas prieš Basharo al-Assado režimą 2013 m. rudenį galėjo pakreipti Sirijos pilietinio karo dinamiką opozicinių grupuočių labui. Tikslūs smūgiai į politinio režimo gravitacijos centrus ir karinių pajėgų taikinius galėjo pasiekti greitą, bet kvestionuotino tęstinumo efektą. Tokiais intervencinių iniciatyvų vertinimais buvo susirūpinusios artimiausios NATO sąjungininkės, kurios dalijosi intervencijos atsakomybe po operacijų Libijoje⁷⁹. Vašingtono susirūpinimą karinės intervencijos pasiekimų galimybėmis iliustravo ne tik prezidento nuogaštavimai, bet ir vyriausiojo Jungtinių pajėgų štabų vadovo generolo Martino Dempsey, akcentavusio abejones dėl galimos intervencijos efektyvumo, pozicija⁸⁰.

Viena iš priežasčių, stabdžiusių humanitarinės intervencijos plėtojimą, buvo formalaus atsako vetavimas JT Saugumo Taryboje. Vašingtono vertinimu, karinė kampanija be tarptautinio palaikymo būtų kursčiusi didelę įtampą su kitais regioniniais veikėjais⁸¹. Stabilumo situacijos prastėjimas Vidurio Rytuose prieštaravo tuometiniams JAV saugumo interesams, kurie buvo sutelkti į bendradarbiavimo plėtojimą, siekiant suvaržyti Irano branduolines ambicijas ir įtvirtinti

⁷⁹ Howorth J., „‘Opération Harmattan’ in Libya: A Paradigm Shift in French, European and Transatlantic Security Arrangements?“, *Journal of Transatlantic Studies* 12 (4), 2014, p. 405–417.

⁸⁰ Cordesman A., „US Options in Syria: The Dempsey Letter“, Center for Strategic and International Studies, <<https://www.csis.org/analysis/us-options-syria-dempsey-letter>>, 2018 07 23.

⁸¹ Dueck C., *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, 2015, p. 87–89.

stabilumą Irake⁸². Todėl, remiantis racionalaus pasirinkimo logika, papildomas plataus masto karinis įsitraukimas į konfliktą Sirijoje būtų susidūręs su politinio sutelkimo apribojimais bei materialiosios galios generavimo sunkumais. Šis sprendimas veikti tapo mažai priimtinas dėl intervencinės patirties bei sumenkusių normatyvinių idėjų kintamųjų, turėjusių įtakos politinei bei strateginei sprendimo dimensijoms.

Priešingoje sprendimo pasirinkimų spektro pusėje galima nurodyti priverstinės diplomatijos principų atmetimą. Tai kraštutinis pasirinkimas, kuris reikštų bet kokių galimo poveikio priemonių Damasko režimui atsisakymą ir suverenaus neutraliteto, išsiplėtojusio pilietinio karo atveju, laikymąsi. Vašingtonui tai nebuvo racionalus pasirinkimas, atsižvelgiant į ilgalaikius saugumo interesus regione, sietinus su Irako stabilumo plėtojimu bei Irano įtakos apribojimu. Priverstinės diplomatijos principų atsisakymas būtų prieštaravęs JAV siekiui išlaikyti koalicinių iniciatyvų formavimo galimybes, proteguoti saugumo interesus nestabiliame regione. JAV vadovaujamos koalicijos įsitraukimas į karinę operaciją prieš radikalų islamo grupuotę 2014 m. iliustruoja šio kraštutinio nusišalinimo pasirinkimo atmetimą⁸³. Šiam atmetimui turėjo įtakos prieštaravimas ilgalaikiams saugumo politikos interesams visose sprendimo dimensijose, įskaitant JAV Senato susirūpinimą situacija Vidurio Rytuose, Irano sulaikymo strateginius siekius bei karinių intervencijų pasiekimų išsaugojimą⁸⁴.

Trečiasis dalinio karinio įsitraukimo į pilietinį konfliktą pasirinkimas buvo stipriai veikiamas aptarto operacinės aplinkos vertinimo.

⁸² Simon S., Stevenson J., „The End of Pax Americana: Why Washington’s Middle East Pullback Makes Sense“, *Foreign Affairs* 94 (6), November/December 2015, žiūrėta prenumeruojama elektroninė versija.

⁸³ Kagan F., Kagan K., Kafarella J., „Competing Visions for Syria and Iraq: The Myth of Anti-ISIS Grand Coalition“, *U.S. Grand Strategy: Destroying ISIS and al-Qaeda, Report Two*, Institute for the Study of War, Washington, D. C., 2016, p. 13–19.

⁸⁴ Cordesman A., „US Options in Syria: The Dempsey Letter“, Center for Strategic and International Studies, <<https://www.csis.org/analysis/us-options-syria-dempsey-letter>>, 2018 07 23.

Dalinę karinio įsitraukimo iniciatyvą taikyti Sirijos konflikte tapo santykinai paprasta. Operacinės idėjos skatino aktyvių ir pasipriešinti gebančių grupuočių identifikavimą. Šios pastangos reikalavo žvalgybinių bei karinių pajėgumų potencialiame operacijų rajone jau ankstyvame pilietinio konflikto etape⁸⁵.

Antra vertus, intervencinių iniciatyvų patirtis Vidurio Rytuose reikalavo plano, kaip Sirijos konfliktas būtų suvaldytas nuvertus Damasko režimą⁸⁶. Šiuo atžvilgiu Vašingtono propaguoti saugumo politikos pasirinkimai įgavo realizmo ir ciniškumo epitetus. 2014 m. pasirodęs vertinimas akcentavo, kad JAV, plėtojant saugumo politiką, didelio masto karinės operacijos, vykdytos Irake bei Afganistane, pakeičiamos precizišku taikinių neutralizavimu bei sabotazu ir parama opozicinėms grupuotėms⁸⁷. Kiti poliheuristinę metodiką taikantys Sirijos konflikto tyrimai taip pat pažymi ribotų priverstinės diplomatijos priemonių pasitelkimą⁸⁸. Tarptautiniai susitarimai tarpininkaujant Rusijai dėl Damasko režimo cheminių ginklų neutralizavimo – akivaizdus tokių iniciatyvų pavyzdys tarptautinėje diplomatojijoje. Skambių antraščių vengusi karinė parama Sirijos opozicinėms grupuotėms taip pat buvo kaip priverstinės diplomatijos pasirinkimas. Dalinis karinis įsitraukimas tapo priimtinas politinėje ir karinėje sprendimo dimensijoje dėl intervencinės patirties bei dominuojančių operacinių idėjų kintamųjų.

⁸⁵ Entous A., „U.S. Readies “Plan B” to Arm Syria Rebels“, *The Wall Street Journal* 12 April 2016, <<http://www.wsj.com/articles/u-s-readies-plan-b-to-arm-syria-rebels-1460509400#>>, 2016 05 28.

⁸⁶ Cordesman A., „U.S. Options in Syria: The Dempsey Letter“, Center for Strategic and International Studies, <<https://www.csis.org/analysis/us-options-syria-dempsey-letter>>, 2018 07 28.

⁸⁷ Guerlain P., „Obama’s Foreign Policy: “Smart Power”, Realism and Cynicism“, Symposium: America in the World, Springer Science and Business Media, New York 2014, rasta per EBSCO duomenų bazę, 2016 12 07.

⁸⁸ Mintz, Wayne, p. 137–144; Barr K., Mintz A., „Did Groupthink or Polythink Derail the 2016 Raqqa Offensive? The Impact of Group Dynamics on Strategic and Tactical Level Decision Making“, paper for the annual meeting of International Studies Association, February 2017, EBSCO database.

Kiekvienos formos karinis intervencinis įsitraukimas reikalauja tvirtos politinės valios. Aptartu atveju intervencinių veiksmų plėtojimas nepasiekė aktyvios politinės Vašingtono paramos. Besikeičianti strateginė kultūra, veikiama nacionalinių politinių darbotvarkių, akcentuojanti tarptautinio legitimumo poreikį ir reaguojanti į karinių partnerių pasyvumą, turėjo įtakos reakcingo atsako momento praradimui. Tai sąlygojo priverstinės diplomatijos priemonių ribotumą, menkinusį konflikto sureguliuavimo galimybes ir lėmusį JAV ir koalicijos partnerių įtakos Vidurio Rytuose mažėjimą⁸⁹. Sirijos konfliktas pasuko kryptimi, kurią taikliai apibūdino politinės filosofijos plėtotojas, XVI a. anglų mąstytojas Thomas Hobbes: „<...> ten, kur trūksta galios įtakos, nebėra įstatymo ir nebėra teisingumo, <...> jėgos naudojimas ir sukčiavimas tampa dominuojančiomis dorybėmis.“⁹⁰

Išvados

Šiame straipsnyje aptartas poliheuristinės metodikos taikymas karinėms intervencijoms tirti. Metodikai patikrinti empirinis atvejis pasirinktas iš Vidurio Rytų regiono – tarptautinių santykių dinamikos ir nestabilumo židinio. Šis regionas pareikalavo keletą karinių intervencinių kampanijų, į kurias įsitraukė JAV su koalicijos partneriais.

Karinių intervencijų sprendimų analizei straipsnyje pasiūloma adaptuota poliheuristinė metodika, apimanti karinių operacijų aplinkos vertinimo veiksnius bei nacionalinius sprendimus. Straipsnyje naujai pasitelkiami operacinių idėjų, intervencinės patirties bei strateginės kultūros kintamieji papildė ankstesnius Alexo Mintzo siūlytus kognityvinės psichologijos bei sprendimo proceso grupinės

⁸⁹ Meyer H., „Putin is Filling the Middle East Power Vacuum“, Bloomberg Politics tinklapis, <www.bloomberg.com/news/articles/2017-10-03/putin-is-now-mr-middle-east-job-no-one-ever-succeeds-at.html>, 2017 10 03.

⁹⁰ Hobbes T., „Relations among Sovereigns“, William P. et al. (eds.), *Classic Readings and Contemporary Debates in International Relations*, Third edition, Canada: Thomson Wadsworth, 2006, p. 52.

dinamikos veiksnius. Intervencinės aplinkos suvokimo elemento papildymas naujais kintamaisiais, perimtais iš neoklasikinio realizmo teorijos, tampa esmine straipsnio kontribucija adaptuojant poliheuristinę metodiką karinėms intervencijoms analizuoti.

Papildomi kintamieji adaptuojamoje poliheuristinėje metodikoje išplečia sprendimo dimensijų imtį ir taip sudaro sąlygas šią metodiką taikyti šiuolaikiniams sprendimams dėl karinių intervencijų vertinti. Anksčiau, taikant poliheuristinę metodiką užsienio politikos sprendimams analizuoti, kognityvus dėmuo orientuotas į sprendimų politinės dimensijos svarstymus. Tačiau, adaptuojant šią metodiką karinėms intervencijoms nagrinėti, pasitelktos strateginė bei karinė sprendimo dimensijos. Sąveiką tarp visų minimų dimensijų apibrėžia naujai įvesti kintamieji, leidžiantys nagrinėti platesnio masto grupinės sprendimo dinamikos veikėjų įsitraukimą.

Sirijos pilietinio konflikto eskalavimo analizė leido testuoti adaptuotą poliheuristinę metodiką. Tiriamu atveju išryškėjo, kad Vašingtono svarstymuose dėl karinės intervencijos Sirijoje buvo svarbios visos minėtos sprendimo dimensijos. Politinei svarstymų dimensijai turėjo įtakos koalicinės operacijos Libijoje patirtis bei Sirijos konflikto eskalavimo grėsmė, galinti pabloginti JAV administracijos ir elektorato santykius. Strateginę intervencinio atsako sprendimų dimensiją veikė normatyvinių idėjų ribotumas tarptautiniu lygmeniu, daręs įtaką prieštaravimams dėl karinio atsako legitimavimo. Karinį atsaką ribojantys veiksniai politinėje ir strateginėje sprendimo dimensijoje išryškėjo vertinant diplomatinį procesą Jungtinių Tautų formatu. Legitimumo vetavimas JT Saugumo Taryboje siekiant spręsti šį konfliktą turėjo įtakos tam, kad tarptautinėje diplomatijoje dominavusias normatyvines saugumo politikos idėjas keitė operacinių idėjų akcentavimas, susijęs su ilgalaike intervencine patirtimi Vidurio Rytuose.

Analizuojant empirinį atvejį, atskleidžiama ir karinės sprendimo dimensijos svarba. Šioje dimensijoje vyravo operacinės idėjos, akcentavusios karinio planavimo pragmatiškumą, grindžiamą sąveikos

su Sirijos opozicinėmis grupuotėmis vertinimais. Plati diversifikacija intervencinio rajono vertinimuose pasunkino strateginių tikslų išgryninimą ir lėmė tik dalinį karinį įsitraukimą su atrinktomis vietinėmis kovotojų grupuotėmis. Tad, remiantis straipsnyje aptartais intervencinės aplinkos vertinimo kriterijais, Sirijos pilietinis konfliktas identifiкуotas kaip strateginius pasirinkimus limituojantis atvejis.

Galiausiai galima teigti, kad poliheuristinėje karinių intervencinių sprendimų analizės metodikoje, pasitelkiant papildomus operacinių idėjų, intervencinės patirties bei strateginės kultūros kintamuosius, aktualizuojama neoklasikinio realizmo teorija šiūolaikinių saugumo politikos procesų tyrimams. Tokia metodika sugretina geografinę ir operacinę prasmę artimus karinių intervencijų precedentus ir tampa atsvara kritikai, pabrėžiančiai neoklasikinio realizmo susitelkimą į konkrečius empirinius precedentus. Normatyvinių ar operacinių idėjų dominavimo vertinimas bei strateginės kultūros nuostatų pasitelkimas poliheuristinei karinių intervencijų tyrimo metodikai plėtoti veda link tęstinio metodiško kitų karinių intervencijų atvejų nagrinėjimo Vidurio Rytuose.

Šios metodikos taikymas Sirijos konflikto atveju slepia nemažai tolesnių tyrimo galimybių. Tolesnės konflikto raidos analizė gali atskleisti papildomų pateiktos poliheuristinės metodikos taikymo galimybių. Konflikto eskalavimo poveikis JAV ir koalicijos partnerių saugumo interesams ir paskesnė koalicinių iniciatyvų raida skatina tęsti šio konflikto nagrinėjimą. Tad su Sirijos konflikto eiga susiję empiriniai tyrimai teikia nemažai galimybių plėtoti XXI a. karinių intervencinių iniciatyvų nagrinėjimą. Tolesniuose tyrimuose atsivertų pasiūlytos poliheuristinės metodikos taikymo galimybės, potencialiai leidžiančios plėtoti modernios karybos nuostatas.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Alden C., Aran A., *Foreign Policy Analysis: New Approaches*, London: Routledge, 2012, p. 62–75.

Alton R., Struble J., „The Constitutionality and Advancement of International Humanitarian Ideals in Libya by NATO and United States’ Operations Odyssey Dawn and Unified Protector“, *Tulane Journal of International and Comparative Law* 23 (1), winter 2014, p. 1–37.

Baldor L., „US, Russia Militaries Hold Unprecedented Talks on Syria“, *Washington Post*, 2017 09 21, <<https://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-russian-militaries-hold-unprecedented-talks-on-syria.html>>, 2017 09 23.

Barr K., Mintz A., „Did Groupthink or Polythink Derail 2016 Raqqa Offensive? The Impact of Group Dynamics on Strategic and Tactical Level Decision Making“, the Annual Meeting of the International Studies Association, February 2017, <<https://www.idc.ac.il/en/schools/government/research/popdm/Documents/did-groupthink-or-polythink-derail-the-2016-raqqa-offensive.pdf>>, 2018 07 21.

Beinart P., „How America Shed the Taboo Against Preventive War“, *The Atlantic*, April 2017, <<https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/04/north-korea-preventive-war/523833/>>, 2017 09 19.

Broadwell P., Loeb V., *All In: The Education of General David Petraeus*, New York: Penguin Books, 2012.

Chan S., „Rouhani Lashes Back at Trump, as Iran Unveils New Missile“, *New York Times*, <<https://www.nytimes.com/2017/09/22/world/middleeast/rouhani-trump-missile.html>>, 2017 09 22.

Chua A., „Tribal World: Group Identity Is All“, *Foreign Affairs*, July/August 2018, <<https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2018-06-14/tribal-world>>, 2018 06 27.

„Cognitive Science“, *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <<https://plato.stanford.edu/entries/cognitive-science/>>, 2017 01 14.

Connaughton R., *A Brief History of Modern Warfare*, London: Robinson, 2008.

Cook A., *False Dawn: Protest, Democracy, and Violence in the New Middle East*, Oxford University Press, 2017.

Cordesman A., „U.S. Options in Syria: The Dempsey Letter“, Center for Strategic and International Studies, <<https://www.csis.org/analysis/us-options-syria-dempsey-letter>>, 2018 07 28.

Danilovic V., „The Rational-Cognitive Debate and Poliheuristic Theory“, Mintz Alex (ed.), *Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making*, New York: Palgrave Macmillan, 2003, p. 127–138.

Dueck C., *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, 2015, p. 75–107.

Edelstein D., Krebs R., „Delusion of Grand Strategy: The Problem with Washington’s Planning Obsession“, *Foreign Affairs* 94 (6), November/December 2015, <<https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-10-20/delusions-grand-strategy>>, 2016 03 17.

Entous A., „U.S. Readies “Plan B” to Arm Syria Rebels“, *The Wall Street Journal* 12 April 2016, <<http://www.wsj.com/articles/u-s-readies-plan-b-to-arm-syria-rebels-1460509400#>>, 2016 05 28.

Entous A., „Inside Obama’s Syria Debate“, *The Wall Street Journal* 29 March 2013, <<https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323639604578368930961739030>>, 2018 05 26.

Farrell T., „Introduction: Military Adaptation in War“, Farrell T., Osinga F., Russell J. (eds.), *Military Adaptation in Afghanistan*, Stanford University Press, 2013, p. 2–18.

Goldberg J., „The Obama Doctrine“, *The Atlantic*, April 2016 Issue, <<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/#4>>, 2016 04 25.

Gordon M., Gen. Trainor B., *Cobra II: The Inside Story of the Invasion and Occupation of Iraq*, New York: Pantheon Books, 2006, p. 475–494.

Goujon R., „Ruthless and Sober in Syria“, Stratford Geopolitical Weekly column, 16 February 2016, <<https://www.stratfor.com/weekly/ruthless-and-sober-syria>>, 2016 03 04.

Guerlain P., „Obama’s Foreign Policy: “Smart Power”, Realism and Cynicism“, Symposium: America in the World, Springer Science and Business Media, New York, 2014.

Hobbes T., „Relations among Sovereigns“, William P. et al. (eds.), *Classic Readings and Contemporary Debates in International Relations*, Third edition, Canada: Thomson Wadsworth, 2006, p. 49–57.

Hoffmann S., „The Debate about Intervention“, William P. et al. (eds.), *Classic Readings and Contemporary Debates in International Relations*, Third edition, Canada: Thomson Wadsworth, 2006, p. 667–674.

Hokayem E., *Syria’s Uprising and the Fracturing of the Levant*, chapter 2. „The Political Geography of the Syrian Uprising“, chapter 3. „The Rise of the Opposition“, The International Institute for Strategic Studies, 2013, žiūrėta elektroninė knygos versija.

Howorth J., „‘Opération Harmattan’ in Libya: A Paradigm Shift in French, European and Transatlantic Security Arrangements?“, *Journal of Transatlantic Studies* 12 (4), 2014, p. 405–417.

Ignatius D., „Can Assad Keep Crossing the “red line”?“, *The Washington Post*, Opinion Column, <https://www.washingtonpost.com/opinions/can-assad-keep-crossing-the-red-line/2016/05/12/d9179672-1879-11e6-924d-838753295f9a_story.html>, 2016 05 20.

Kaplan F., Kaplan K., Cafarella J., *Competing Visions for Syria and Iraq: The Myth of an Anti-ISIS Grand Coalition*, Institute for the Study of War, 2016, p. 2–21.

Kitchen N., „Systemic Pressures and Domestic Ideas: A Neoclassical Realist Model of Grand Strategy Formation“, *Review of International Studies* 36, British International Studies Association, 2010, p. 117–143.

Laub Z., „Syria’s War. The Descent into Horror“, Council on Foreign Relations, <[http://www.cfr.org/syria/syrias-civil-war-descent-into-horror/p37668#/>](http://www.cfr.org/syria/syrias-civil-war-descent-into-horror/p37668#/), 2016 12 18.

Marsh D., Furlong P., „A Skin, not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science“, Marsh D., Stoker G. (eds.), *Theory and Methods in Political Science*, 2nd edition, Palgrave Macmillan, 2002, p. 17–44.

McCormic J., *American Foreign Policy and Process*, Thomson Wadsworth, 2005, p. 5–29, 103–146.

Mintz A., *Integrating Cognitive and Rational Theories of Foreign Policy Decision Making*, New York: Palgrave Macmillan, 2003.

Mintz A., Geva N., „The Poliheuristic Theory of Foreign Policy Decision Making“, Mintz A., Geva N. (eds.), *Decision Making on War and Peace: The Cognitive-Rational Debate*, Lynne Rienner, 1997, p. 81–101.

Mintz A., Wayne C., *The Polythink Syndrome: U.S. Foreign Policy Decisions on 9/11, Afghanistan, Iraq, Iran, Syria, and ISIS*, Stanford University Press, 2016, p. 12 – 34, 91–111, 137–152.

Munich Security Report 2017: Post-Truth, Post-West, Post-Order? Munich Security Conference, 2017.

Pollack K., „Fight or Flight“, *Foreign Affairs* 95 (2), March/April 2016, žiūrėta prenumeruojama elektroninė versija.

Račius E., „Lietuva NATO misijoje Afganistane: tarp idealizmo ir pragmatizmo“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, Vilnius, 2010, p. 173–191.

Rathbun B., „A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism“, *Security Studies* 17, 2008, p. 294–321.

Ripsman N., Taliaferro J., Lobell S., *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, Oxford University Press, 2016.

Rose G., *How Wars End*, New York: Simon & Schuster, 2010.

Rose G., „Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy“, *World Politics* 51 (1), Oct. 1998, p. 144–172.

Sayer A., *Realism and Social Science*, London: Sage Publications, 2000, p. 10–27.

„Security Council Approves ‘No-Fly Zone’ over Libya, Authorizing ‘All Necessary Measures’ to Protect Civilians“, UN Meeting Coverage and Press Releases, 17 March 2011, <<https://www.un.org/press/en/2011/sc10200.doc.htm#Resolution>>, 2018 05 28.

Shirkey Z., „Military Intervention in Interstate and Civil Wars: A Unified Interpretation“, Oxford Research Encyclopedia of Politics, May 2016, p. 8–9.

Shurkin M., *Subnational Government in Afghanistan*, RAND Corporation, 2011, p. 15–17.

Simon S., Stevenson J., „The End of Pax Americana: Why Washington’s Middle East Pullback Makes Sense“, *Foreign Affairs* 94 (6), November/December 2015, <<https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/end-pax-americana>>, 2016 04 21.

Snyder J., „Myths of Empire: Domestic Politics and international Ambition“, *Cornell Studies in Security Affairs*, Cornell University, 1991, p. 4–22.

Šlekys D., *Mąslaus Vỹčio beieškant: Lietuvos karinės minties raida ir būklė po Nepriklausomybės atkūrimo (1990–2014)*, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2015.

Taliaffero J., „State Building for Future Wars: Neoclassical Realism and the Resource-Extractive State“, *Security Studies* 15 (3) (July–September 2006), p. 464–495.

Ucko D., „Counterinsurgency after Afghanistan“, *Prism* 3 (1), 2011, p. 3–20.

Vandewalle D., „After Qaddafi“, *Foreign Affairs*, December 2012 91 (6), p. 8–15.

World Report 2014: Syria events of 2013, Human Rights Watch, <<https://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/syria>>, 2017 10 02.

SUMMARY

NEOCLASSICAL REALISM THEORY IN STUDYING MILITARY INTERVENTIONS: DEVELOPING A POLIHEURISTIC APPROACH

The precedents of military interventional decisions by Western countries in the Middle East have been an uneasy topic with vague, long-term strategic objectives and increased questionable attitudes among domestic audiences. This article questions whether these precedents require an updated methodological approach.

The aim of this article is to adopt a poliheuristic methodology as an analytic instrument for examining military intervention precedents in the Middle East. This article suggests an analytical solution based on a poliheuristic research methodology, previously defined by Alex Mintz and applied in foreign policy research. This article highlights the need to adopt the methodology to military interventional decisions with an inclusion of additional decision dimensions.

The first part of the article reveals a synthesis of the theoretical notions of neoclassical realism. These notions are correlated with the elements of poliheuristic methodology. This path of analysis, applied to theoretical notions and the adopted poliheuristic methodology, reveals additional variables that have a transdimensional role in the military intervention decision process. The following are the variables that

influence the cognitive and rational elements of the poliheuristic methodology: the competing dominance of normative or operational ideas, interventional experience and shifting notions of strategic culture.

The final part of the article offers an empirical study that illustrates how the suggested poliheuristic methodology is to be applied. The case pays attention to the decision of Barack Obama's administration in 2013 to not escalate its military intervention into the Syrian conflict. Considerations of the Syrian case are also correlated to the previous multinational military campaign in Libya.